

De noodzakelijkheid van schilder Bas Lobik

In zijn atelier aan het spoor in een oud NS-pand in hartje Utrecht ontstaan zijn lijnenpatronen op doek. Kleur na kleur, streep na streep lijken het 'streepjesschilderijen'. Wie zich verdiept in het werk van Bas Lobik, ontdekt de kleurvlakken die vlak na vlak over elkaar heen worden geschilderd. Een arbeidsintensief proces van *disappearance of color* waarbij de kunstenaar verflagen laat versmelten en niet smokkelt. **Els Vegter**

Stapelen met verf

1

2

Bas Lobik (1965) is nog net niet met het penseel in de hand geboren, maar zijn belangstelling voor teken- en schilderkunst was er al op jonge leeftijd. Lobik: 'Ik teken al vanaf mijn twaalfde of dertiende jaar. Gewoon thuis. Ik tekende alles om me heen, gewoon naar de waarneming en vooral dieren. Ik ging gewoon proberen. Zat naar foto's te kijken en dan ging ik natekenen, schetsen. Maar ook familie.'

Het verbaasde dan ook niemand dat Lobik koos voor de kunstacademie. Hij verdiepte zich in het werk van kunstenaars die conceptueel bezig waren. Tijd, groei en natuur vond hij interessante thema's. Giuseppe Penone, Richard Long en Marinus Boezem waren zijn voorbeelden. Hun werk ging over tijd en aanwezigheid in het landschap. Lobik: 'Op de academie ben ik de richting van de beeldhouwkunst opgegaan en dat doe ik nog steeds: ik stapel met lagen verf. In het begin deed ik iets met banen verf en blokjes houtskool op katoen. Robert Ryman vond ik goed. Die schilderde linnen doeken met witte verf.' De structuur, de penseelstreek en het formele schildersaspect is in dit werk toonaangevend. Lobik: 'Ik was aangenaam verrast en had hetzelfde idee als Ryman, maar hij had het al gedaan. Alleen beter.'

Bas Lobik heeft in de beginjaren een wit-grijze periode gehad. Hij gebruikte olieverf, houtskool en weinig kleur en had een hoge productie: 'Ik maakte soms één ding op een dag. Dat ging me tegenstaan. Ik vond het te oppervlakkig, het had

geen lading. Het was alleen maar esthetisch.'

De verdieping ging geleidelijk. Het was voor de schilder zoeken naar een andere vorm. Hij maakte landschappen met een soort heuvel en twee dalen ernaast en als hij het doek om-draaide, dan was het dal in het midden. De verf hoopte zich op in lagen waardoor het landschap diepte kreeg. Lobik: 'Ik verkocht nooit wat, maar dat is wel het begin geweest. Het ophopen van verflagen begon in die periode zo rond 1994. Rakende vlakken vormden lijnen. Ik schilderde zo de steegjes van de Oude Gracht.' Eigenlijk waren het vormen, huisvormen. Door de tussenruimtes leken het steegjes en huizen. Gaandeweg ontstonden tentvormen in zijn werk. De kwaststrekken gingen steeds meer naar een gebouw-met-dak-vorm. Lobik: 'Ik zette die vormen op om mijzelf symbolisch onderdak te geven en te schilderen.' En hij voegt eraan toe: 'Ik ben schilder en noem mezelf nooit beeldend

3

1 *Wide White, 'nunc stans'* (2011), acryl op linnen, 135 x 205 cm.

2 Het begin van een doek is een vlak in een bepaalde (tent)vorm; het eerste vlak neemt de meeste verf en tijd. Foto: Haka Prins.

3 De ingrediënten: acrylverf gemengd met water geeft het druifeffect onder aan de doeken. Foto: Els Vegter.

kunstenaar. In het vlakken stapelen ben ik eigenlijk nog steeds beeldhouwer.'

Kwast 24

Zo ontstonden Lobik's eerste lijnenschilderijen, opgebouwd op honderden verfvlakken. Zelf spreekt hij in die tijd van 'dakhanglijntjes' en 'zweefstutlijntjes'. Een nieuw soort vocabulaire voor nieuw, eigenzinnig werk. Wat is het begin van een schilderij? Lobik: 'Ik bedenk een vorm, soms teken ik die. Op het moment werk ik direct op het doek. Dan verf ik het eerste vlak. Ik prepareer niet. Ik werk op het ruige linnen en gebruik geen gesso, want dat vind ik ook schilderen en dat vind ik niet kunnen. Zo consequent is het. Dat is waar het om gaat. Het spel van de gekleurde vlakken moet consequent worden doorgevoerd. Dat is de rechtvaardiging waarom dingen kloppen. Dan klopt het existentieel. Het aantal vlakken is onbepaald. Binnen het systeem is dat de vrijheid.' Bas Lobik telt de vlakken niet. Mensen die zijn werk kopen, doen dat vaak wel. 'Dan krijg ik een mailtje met "het zijn er 344". Dat is toch leuk?'

In zijn atelier staat een kudde van zeven ezels met daarop de werken in wording. Hij werkt wel aan drie of vier doeken tegelijk. In de tussentijd kan het vlak drogen en daarvoor draaien er diverse ventilators. De verf is na ongeveer twee uur droog en bij zomerse temperaturen droogt het sneller. 'Ik doe drie vlakken per dag, soms vier. Ik werk wel aan verschillende doeken tegelijk en gebruik altijd kwast 24. Ik kan er goed de lijnen mee trekken, maar kan ook de vlakken er goed mee schilderen. Ik gebruik wel veel verschillende kwasten voor verschillende kleuren. Degenen die versleten zijn, trekken dunner lijnen. Ik doe twee maanden met een kwast. Ze slijten snel.' Kwast 24 is letterlijk zichtbaar in het midden van al zijn doeken. Het is het laatste vlak dat geschilderd wordt en dat er uitziet als een smalle streep. Het is ook de voltooiing van het schilderij. Lobik schildert zijn doeken naar het midden toe dicht. Klaar is klaar.

4

5

Lobik gebruikt geen speciale verf voor zijn kunst. Eerst werkte hij met olieverf, maar omdat Bas last kreeg van de geuren - vanwege zijn astma - schakelde hij over op acryl. Een aantal soorten heeft hij geprobeerd en is uitgekomen bij het huiskmerk van Van Ginkel. Deze acrylverf heeft een goede kwaliteit-prijsverhouding en werkt het prettigst. Lobik: 'Het in elkaar smelten van de verf gaat bij dit merk heel mooi. Ik heb ook duurdere merken geprobeerd, maar die botsen meer op elkaar. Bij deze verf is het meer een eenheid in het vlak. Ik koop grote emmers verf en die verdun ik met water. Ik gebruik meer

4 De ventilators drogen de opgebrachte vlakken terwijl Bas aan meerdere doeken tegelijk werkt. Foto: Haka Prins.

5 Een harmonieus samengesteld kleurenpalet is de basis van elk werk. Foto: Haka Prins.

water dan verf, waardoor het vloeit en druipet. Ik ben soms wel een jaar bezig met een groot doek. Ik maak zes werken per jaar en nog twee kleintjes, hooguit acht schilderijen in totaal.'

Druipers

Vloeien en druipen zijn kenmerkend voor Lobiks werk. De verschillende lagen acrylverf vormen puntige druipers onder aan het schilderij. Toch is het hem daar niet om te doen. Lobik: 'Ik heb het nooit bewust gezocht. De druipers zijn een gevolg van al die handelingen. Dat is een proces van jaren geweest waarin die techniek zich ontwikkelde.' Als hij er nu op reflecteert, ziet hij wel de meerwaarde: 'Bij mij gebeurt iets extra's. Het geeft er meer gewicht aan. Dat vind ik wel spannend.' De druipers zitten altijd aan de onderkant. Bovenop zit vaak een verdikking van verflagen, een knobbel. Bas heeft één schilderij waarbij de druiper aan de zijkant zit, maar meestal werkt hij volgens een vast stramien.

Lobik: 'De figuren zet ik op binnen de randen van het vlak. Ik ga het niet teveel benoemen. Ik kan ongeveer bepalen hoe de verfrug op de bovenkant van het raam komt te liggen en reageer daarbij op voorgaande doeken. Ik ben gefascineerd door wat er is gebeurd in het vorige doek of waar ik tegenaan loop. Dat gebruik ik in het volgende doek. Het een volgt logisch op het ander. Bijvoorbeeld hoe de verf in elkaar smelt en of ik het mooi vind of spannend. Het heeft uiteindelijk met de verf te maken. Hoe de invulling precies verdergaat, dat is het onvoorspelbare. Ik ben nu met een doek van 2,70 meter bezig. Ik weet bij god niet hoe dat uitpakt.

Omdat het groter is dan de fysieke maat, heb je een andere beleving erbij. Je kunt erin verdwijnen. Maar ik heb geen idee of de verf op het doek houdt of te zwaar is. Dat vind ik wel een uitdaging. Het is werk op tiende millimeters.' Lobik spant zijn doeken zelf op en maakt de spieramen zelf. Daar begint het scheppingsproces. Eerst heeft hij het idee en daaruit volgt de vorm van het doek. Hout en linnen heeft hij meestal wel op voorraad in zijn atelier. Tijdens het opspannen is Lobik al bezig met de eerste schepping van het beeld. Als het doek klaar is, volgt het eerste vlak in kleur. De schilder ziet het zo: 'Verf is een middel waarmee ik de ruimte inneem. Letterlijk en figuurlijk. Met de kleur neem ik ruimte in. Door de ophopingen neem ik letterlijk de ruimte in. Eigenlijk is het driedimensionaal werk. Je zou kunnen zeggen dat ik in het schilderen bezieling toevoeg, dat gaat vanzelf.' Bas Lobik draaide zijn werk weleens om. Lobik: 'De heuvel-dal schilderijen draaide ik wel om. Nu nooit meer. In dat wat ik bedenkt, zit een logische noodwendigheid. Ik maak gebruik van de zwaartekracht. De druipers die ontstaan, zouden dan omhoog wijzen en dat vind ik niet kunnen. Ik heb daar respect voor en dat wil ik ook tonen. Hoe het gegaan is. Alles moet kloppen. Het moet echt zijn. Sommige mensen zeggen weleens: "Je kunt de vlakken toch ook niet helemaal dicht schilderen, dan ben je sneller klaar".' Lachend voegt hij eraan toe: 'Ja, ik kan het ook niet maken en een rondje fietsen, dan ben ik nog sneller klaar. Maar dan klopt het niet voor mezelf. Ik moet die vlakken allemaal schilderen. De noodzakelijkheid ervan is existentieel.' Op de vraag of hij nooit zin heeft om cirkels of ballen te schilderen, kijkt Lobik verbaasd op: 'Nee, dat kan iemand anders mooi doen.'

Kleurenpalet

Als de mogelijkheden beperkt zijn, is er nog veel mogelijk volgens Lobik. 'Hoe meer je je beperkt, hoe meer er mogelijk is. Ik kanaliseer het. Binnen die mogelijkheden kan ik oneindig variëren. Ik kan variëren met de dikte van strepen: de curve kan naar boven of beneden bewegen. Het

kan horizontaal of verticaal. Het is onbeperkt. Ik voel een grote vrijheid in mijn manier van werken. Als ik zoiets opzet, is het net of het werk vraagt om iedere keer weer andere variaties. De mogelijkheden zijn eigenlijk oneindig. Dat weet ik van tevoren niet. Die ontstaan in het schilderproces en worden bepaald door de vorm die ik opzet. Dat heeft een soort logische noodwendigheid in zich. Nu leg ik de verf steeds meer bovenop het doek. Van een tent is het veranderd naar "een opengeslagen boek". Dat zien mensen erin. Het maakt mij niet uit wat mensen erin zien. Het zijn uiteindelijk lijnen.'

Bas gebruikt veel sprekende kleuren in zijn werk die onderling goed op elkaar zijn afgestemd. Hoe kiest hij zijn kleurenpalet? Lobik: 'Vrij willekeurig. Ik spreek met mezelf van tevoren af dat het een licht werk wordt. Of iets oranje met blauw en dan houd ik me daaraan. Ik heb wel een periode alleen maar gelen gemaakt. Dan zag ik dat het nog scherper of feller kon en diepte dat uit. Ik heb ook twee jaar lang vrij kleurloze werken gemaakt. De witten. Mensen uit Antwerpen noemden dat mijn "bleke" schilderijen. Ik heb ook een periode zwart-wit gedaan. Voor de gele periode had ik een paars-rode periode. Lichtroze en lila gebruik ik ook. Roze vind ik mooi. Alle kleuren kunnen. Ik heb geen hekel aan een bepaalde kleur. Nu ben ik bezig met groen en roze, om en om. Ik kies intuïtief een kleurthema en daarna houd ik me er consequent aan. Het is voortdurend wegschilderen van kleur en het randje uitsparen. De kleur die naast het randje komt, krijgt daardoor extra diepgang. Het versterkt elkaar en wordt altijd intenser. Als de kleuren heel dicht tegen elkaar aanzitten, lijkt het een brede baan. Dat soort dingen gebeurt in het proces. Ik denk daar niet te veel over na. Ik werk snel achter elkaar door. Een kwasthaar in de verf kan zo gebeuren en laat ik zitten. Het gaat niet om "het mooi", maar om het proces. Ik kijk wel tussendoor, maar niet heel bewust. Tussendoor zit ik in een stoel te kijken wat het werk nodig heeft, maar ik blijf bij mijn oorspronkelijke kleurenpalet. Het is belangrijk dat het een eenheid wordt. Het kan ook een rommeltje worden als je allemaal gele en witte banen hebt en dan opeens overgaat op paars en oranje. Dat doe ik niet.'

Kleurenharmonie vindt Lobik belangrijk. Soms is die sterk en soms zacht van tint, maar er zit altijd balans en evenwicht in. Een soort rust ook. Zegt dat iets over de maker? Lobik: 'Ik ben altijd onrustig. Als ik alleen ben, heb ik er geen last van. Ik ben het liefste hier. Hier voel ik vrijheid. De rest is opgelegd.' Hier slaat op zijn werkplek, zijn atelier waar hij al gauw vijftig uur per week doorbrengt. Hij zou niet zonder het schilderen kunnen. Lobik: 'Ik vind het belangrijk om mezelf te ankeren met een schilderij. Daarom gebruik ik

6

7

al die lijnen. Dat ik mezelf veranker op zo'n doek, dat vind ik essentieel. Zo voelt het ook. Als ik zou overlijden, dan heb ik mezelf toch nog ergens vastgeslagen in de werkelijkheid. Dat is het enige wat je kunt doen in dit nerveuze leven van alledag. Het verkopen is mijn bestaansrecht. Dat geeft de verankering kracht. Alsof je je verankert in de beleving van die ander. Als mijn werk alleen maar op het atelier zou blijven staan, dan heeft het weinig zin. Doordat het bij iemand anders aan de muur hangt, krijgt het zin.'

Voor meer informatie: www.baslobik.nl

Els Vegter is beeldend kunstenaar en schrijver. In haar werk laat ze zich inspireren door de huid en door materiaal dat ze vindt. In de schilderijen die ontstaan, probeert zij onder de huid te kruipen. Els schrijft freelance voor Beelden en is jurylid voor de Kunstliefdeprijs.

6 Het doek wordt naar binnen toe dicht geschilderd, kwast 24 maakt het werk af. Foto: Haka Prins.

7 Gestolde acrylverf onder aan de schilderijen, de druipers, zijn kenmerkend voor het werk van Bas Lobik. Foto: Haka Prins.

Exposities

Slow Freeze, 3 november t/m 10 december 2012, Provinciehuis, Dreef 3, Haarlem, www.noord-holland.nl.

Basic, 9 september t/m 7 oktober 2012, Ruimtela (kerkje), Hollemastraat 16, Houwerzijl, www.ruimtela.nl.